

Bánhegyi Mátyás¹ és Nagy Judit²

MAGYAR KULTURÁLIS OLVASÓKÖNYV KÖZVETÍTŐNYELVEN, ÖSSZEHASONLÍTÓ MEGKÖZELÍTÉSBEN

Abstract

The *Canadian-German-Hungarian Cultural Reader* is a teaching resource pack for teachers and students interested in various aspects of modern Hungarian culture and cultural diversity in general. Embedded in a comparative framework and presenting Hungarian cultural content through the English language, the *Reader* provides access to Hungarian cultural content to the widest possible readership. This study briefly introduces culture teaching and methodology related theoretical foundations used for the preparation of the *Reader* and describes their practical application in the units contained in the book. This is followed by the thematic presentation of cultural contents included in the *Reader*. It is concluded that the *Reader* can serve both as a starting point for cultural comparisons and as an example for the preparation of future similar readers.

Keywords: *Hungarian culture, cultural reader, cultural comparison, teacher training, additional material*

Kulcsszavak: *magyar kultúra, kulturális olvasókönyv, kulturális összehasonlítás, tanárképzés, kiegészítő anyag*

1. Bevezetés

Az angol nyelvoktatás és ehhez kapcsolódóan az angolul beszélő népek kultúrájának oktatása terén több évtizede jelen vannak a tankönyv piacon olyan kiadványok, amelyek kifejezetten ezeket a kultúrákat mutatják be, vagy ezekről adnak kiegészítő háttér-információkat az angol nyelvet beszélők számára. E kiadványok célja nem feltétlenül a nyelvi készségek fejlesztése, hanem a kulturális ismeretek elmélyítése. Ezzel ellentétben a magyart mint idegen nyelvet tanulók számára írott nyelvkönyvekben

¹ Bánhegyi Mátyás PhD, egyetemi adjunktus, Károli Gáspár Református Egyetem, Angol Nyelvészeti Tanszék, Budapest, banhegyi.matyas@kre.hu

² Nagy Judit PhD, egyetemi docens, Károli Gáspár Református Egyetem, Angol Nyelvészeti Tanszék, Budapest, nagy.judit@kre.hu

kevésbé hangsúlyosan vannak jelen a kulturális információk és ezek is az aktuálisan oktatott nyelvi elemekhez kapcsolódva adnak többlettudást, tehát a magyarul nem vagy nem megfelelő szinten beszélők számára sajnos nem hozzáférhetők. Olyan könyv viszont tudomásunk szerint nem létezik, amely hétköznapi témákon keresztül modern, könnyen érthető és feldolgozható, magyar kulturális tartalmakat jelenít meg és taglal komparatív kontextusban olyan világnyelven, amely ezeket az ismereteket egy közvetítő nyelv segítségével minél nagyobb számú olvasóhoz hozza közel. A szerkesztőtársainkkal közösen szerkesztett és célközönségként elsősorban fiatal diákoknak szánt – ám valójában bárki érdeklődő számára haszonnal forgatható – *Canadian–German–Hungarian Cultural Reader* c. kulturális olvasókönyv ezt a hiányt igyekszik saját szerény eszközeivel pótolni.³

Tanulmányunk először röviden áttekinti az olvasókönyv elkészítéséhez használt, kultúratanítással és módszertannal összefüggő elméleti alapokat, majd bemutatjuk, hogy ezek az elméleti alapok hogyan jelennek meg az olvasókönyv feladataiban és gyakorlataiban. Végül az olvasókönyvben tárgyalt kulturális tartalmakat ismertetjük a könyvben megjelenő témák szerint.

2. Elméleti alapok

A kiadvánnyal célunk elsősorban az volt, hogy olyan kulturális olvasókönyvet alkossunk, amely a modern magyar kultúra egyes aspektusait egyszerű, de mégis motiváló módon tudja bemutatni az olvasók számára. Ebből kiindulva Brown kultúrameghatározását fogadtuk el (2007: 58), amely a kultúrát a diákok számára bemutatható életstílusként írja le. Ez a tág értelmezési keret segített abban, hogy (elsősorban) a fiatal korosztályt érdeklő témákat keressünk, és hogy ezeknek olyan aspektusait válasszuk ki, amelyek órai interakció révén sikeresen feldolgozhatóak. Berrell és Gloet (1999: 13) alapján az olvasókönyvre úgy tekintünk, mint olyan oktatási segédletre, amely osztálytermi kontextusban elősegíti a kulturális diskurzust és a kultúrákon átívelő tanulást.

Ennek a tanulási folyamatnak viszont tervezettnek és irányítotttnak kell lennie, hiszen különben a diákok számára esetlegesen nem lesznek érthetőek a közvetített kulturális ismeretek. Éppen ezért a Gochenour és Janeway (1993: 7) által megalkotott kulturális tanulás elméletére építettünk, akik szerint a diákokat fokozatosan kell bevezetni a kulturális ismeretekbe, azaz a kulturális tartalom bemutatását és az arról való tanulást úgy kell megszervezni, hogy először a diákok által ismertebb vagy az ő kultúrájuktól kevésbé különböző kulturális tartalmakról szóljon az óra, és az csak ezután kerüljön sor a számukra nehezebben érthető, elvontabb kulturális tartalmak tárgyalására.

Moran (2001) elméletét használtuk fel arra, hogy a kulturális tartalmakat a tananyag megalkotásához kisebb egységekre (azaz megtanítandó tartalmakra) oszthassuk fel. Moran a kultúrát kulturális termékekre, gyakorlatokra és nézőpontokra bontja. A kultu-

³ Az olvasókönyv pdf-formátumban ingyenesen letölthető a következő weblapokról: <http://www.kre.hu/btk/index.php/nemzetkoezi-kapcsolatok.html> és www.education-canada.de

rális termékek egyes kultúrák által előállított olyan produktumok, amelynek egy része kézzel fogható tárgyi realizáció, másik része pedig bonyolult, elvont, mentális termék, mint pl. a nyelv vagy éppen a művészet. Moran szerint a gyakorlatok olyan tevékenységek vagy interakciók, amelyek révén bizonyos törvényszerűségek, szabályok, habitusok, tabuk, önkifejező tevékenységek és a fenti termékek használatával kapcsolatos szokások jönnek létre. A nézőpontok pedig olyan eszmék, magatartásbeli szabályok, hitek és értékek, amelyek az adott kulturális közösségben meghatározzák, hogy a közösség tagjai hogyan gyakorolják, éljék meg saját kultúrájukat. Mindennek fényében törekedtünk arra, hogy az olvasókönyvben kulturális termékek, gyakorlatok és nézőpontok egyaránt helyet kapjanak.

Annak érdekében, hogy a diákok ne pusztán passzív tudásbefogadók legyenek, hanem aktívan és gondolkodó módon részt tudjanak venni a tanulási folyamatban, a Gay-féle (2002: 106) kulturális fogékonyság fogalmára építettünk és könyvünkkel – többek között – ezt a készséget kívánjuk fejleszteni. Gay értelmezésében ez a fogalom a más kultúrák megértését, az azokkal való rokonszenvezést és az azokkal, illetve azokban való boldogulást jelenti. Ennek gyakorlati megvalósulását segíti elő a Seelye (1988: 21) által megalkotott kultúrák közötti kommunikációs készség elmélete, amely azon készség fejlesztését tűzi ki célul, amely révén tudatosan, hogy minden viselkedés kulturálisan kondicionált, illetve amely segít abban, hogy az egyes kultúrák kapcsán a gyakran előforduló általánosításokat legyőzhessük és azok iránt empátiát tudjunk tanúsítani.

Az elméleti alapozásba ezenkívül beépítettünk több olyan módszertani elméletet is, amely a kultúrátanítást hangsúlyozza. Ezek közt kiemelendő Byram és Morgan (1994: 6-8), illetve Hinkel (2000: 1-2), akik mindezt a nyelvtanítás kontextusában alkalmazzák. A tanár kulturális ismereteinek fontosságát és a tanár kultúráközvetítő szerepét emeli ki Prodromou (1992: 44) is, aki szerint a tanári munka része az ilyen jellegű információk diákok számára történő sikeres átadása.

A kulturális információk átadásának módja szintén fontos kérdés volt a kiadvány megalkotásakor. Grabbe és Stoller (1997: 12), valamint McKay (2002: 86) a tartalomközpontú oktatásért száll síkra, azaz véleményük szerint minden tanórának kell tartalmi elemeket közvetítenie, mégpedig valamilyen olyan rendszerben, amelyet a hallgatók előző ismereteikhez kapcsolni tudnak. Ennek egyik módja a kulturális ismeretek egymáshoz és a diákok saját kultúrájához kapcsolása, amit Jenkins (2007: 24) *interkultúrálisnak* nevez.

Mindezen elméleteket a fenti kapcsolódási pontok szerint egy egységbe dolgoztuk és a kiadvány megtervezésekor szem előtt tartottuk. Az elméleti alapvetések ismertetése után az alábbiakban azt mutatjuk be, hogy a gyakorlatban hogyan épül be mindez az olvasókönyv anyagába.

3. Az elméleti alapok gyakorlati felhasználása

A kulturális olvasókönyvet a fent bemutatott elméleti alapok szerint elemezzük. Így tehát sorrendben a következő témákat tárgyaljuk, amelyeket az olvasókönyvből és a hozzá kapcsolódó tanári kézikönyvből vett példákkal illusztrálunk: Brown kultúrameghatározását (2007); a Berrell és Gloet (1999) által fontosnak vélt kultúrákon átívelő tanulást; Gochenour és Janeway (1993) kulturális tanulás elméletét; a Moran-féle (2001) kulturális termékeket, gyakorlatokat és nézőpontokat; a Gay-féle (2002) kulturális fogékony-ságot; Seelye (1988) kultúrák közötti kommunikációs készség elméletét; a Jenkins-féle (2007) interkulturalitást; a Byram és Morgan (1994), illetve Hinkel (2000) által hangsúlyozott kultúratanítást, illetve a Prodromou (1992) által is kiemelten kezelt tanári kultúraközvetítő szerepet; valamint a Grabbe és Stoller (1997), valamint McKay (2002) által hangoztatott tartalomközpontú oktatást. Egy-egy elmélet gyakorlati megvalósulását külön-külön alpontokban ismertetjük és megkíséreljük bemutatni azt, hogy az elméleti alapokra támaszkodva hogyan építettük fel egy-egy lecke tartalmát, illetve hogy egy-egy lecke hogyan segíti elő az adott elmülethez kapcsolódó gyakorlati célokat.

3.1. Kultúrameghatározás

Fontosnak tartottuk, hogy az olvasókönyvben a felhasználók életstílusához közel álló és általuk könnyen befogadható kulturális ismeretek kapjanak helyet. Így esett például a választás többek között a fürdőkultúrára, amelynek évszázados hagyományai vannak Magyarországon, és amely minden korosztály számára élményeket tartogató egyik turisztikai slágerterméke az országnak. A 16. lecke 1. feladata három rövid ismertető szöveg segítségével a történeti kontextust is érintve mutatja be, hogy mi minden tar-tozhat a wellness és a fürdőkultúra fogalomkörébe, így invitálva az olvasót, hogy saját kapcsolódó élményei alapján a témával azonosuljon, és hogy az információtartalmat aktívan feldolgozza. A szöveg Magyarország vonatkozásában kitér a törökfürdőkre, termálfürdőkre és a barlangfürdőkre, valamint számszerű adatokat is közöl a magyar-or-szági fürdőkultúráról. A számszerű adatok jó összehasonlítási, illetve kutatási alapot képezhetnek az olvasó saját fürdőkultúrájával kapcsolatos vizsgálódásokhoz.

A 2. feladat – amelyben a fürdőkultúrához leggyakrabban kapcsolódó különféle egész-ségtudatos kezelési módokat kell azok leírásával párosítani – elmélyíti az olvasó fürdő-kultúrával kapcsolatos ismereteit, és szintén kézzelfogható élményekre, illetve ennek hiányában a téma divatos és aktuális volta miatt az olvasók érdeklődésére alapoz. Ily módon az olvasók háttértudására és motivációjára építve ezt a témát alaposan fel-lehet dolgozni projektfeladatok és a tanári kézikönyvben található kiegészítő feladatok segítségével (a különböző kezelési módok részletes ismertetésével és hátterével kap-csolatos projektmunka, vita a wellness népszerűségének okairól és ár-érték arányáról, valamint az egészségre és a környezetre gyakorolt hatásáról). Hasonló kiegészítő fe-la-dat lehet továbbá pl. több ország fürdőkultúrájának összehasonlítása vagy egy magyar fürdőkultúrával kapcsolatos brosúra adott célközönség számára történő összeállítá-

sa. Összegzőképpen elmondható tehát, hogy az olvasók magyar kultúrával történő azonosulását segíti a magyar és a saját kultúrájukat összekötő fürdőkultúra alaposabb megismerése, az arról való anyaggyűjtés és eszmecsere.

3.2. Kultúrákon átívelő tanulás

A fiatalok és az idősebb korosztályok életében is meghatározó kulturális élmény a zenehallgatás és a zenéhez fűződő koncertélmények. Erre alapoztuk az 5. leckét, amely számos zenei stílus kiválóságait vonultja fel: míg az 1. feladatban minél több információt kell gyűjteni az ott felsorolt művészekről, addig a 2. feladat egy külföldi példán keresztül az 1. feladatban felsorolt zenészek jótékonyági tevékenységével kapcsolatos adatgyűjtésre összpontosít, a 3. feladatban pedig szövegek mutatnak be részletesebben néhány ma élő és méltán népszerű zenészt. Az olvasókönyv már anyagában is segíti a kultúrákon átívelő tanulást, hiszen több kultúrát helyez egymás mellé, ezzel is előmozdítva azok akaratlan-akaratlagos összehasonlítását. A tanári kézikönyv feladatai további ötleteket adnak a téma kibővítéséhez és továbbfejlesztéséhez, amelyek között megtaláljuk a további információgyűjtést, a társadalmi felelősségvállalás kérdéseit, valamint a társadalmi, illetve politikai ügyek zene által történő felkarolását is. Ha mindezen feladatokat különféle kultúrák tekintetében használjuk, akkor magával a kulturális tartalom, illetve akár a különféle kultúrákból érkező személyek segítségével megvalósulhat az órákon a kultúrákon átívelő tanulás. Fontos még e téma kapcsán megjegyeznünk, hogy a zene – mint kultúrákon átívelő és könnyen befogadható, ugyanakkor potenciálisan társadalmi és politikai hatásokkal is bíró kulturális elem, a sokféle stílus közötti azonosságok és különbségek, a zene modern kulturális tartalmakat megjelenítő természete és a hozzá kapcsolódó személyes élmények miatt – önmagában is elősegíti a kulturális párbeszédet, továbbá fesztiválokon és rendezvényeken történő személyes találkozásokat is generál, így még erőteljesebben mozdítva elő a kultúrákon átívelő tanulást.

3.3. Kulturális tanulás

Az elvontabb, összetettebb és nagyobb mennyiségű kulturális háttér-információt igénylő témák esetében alkalmaztuk az olvasókönyvben azt a megközelítést, hogy az olvasókat fokozatosan és megfelelő háttér-információkkal ellátva vezettük be egy-egy témába. Ezt jól megfigyelhetjük a 18. leckében érintett magyar 1956-os forradalom és szabadságharc kapcsán. A szükséges mennyiségű háttér-információt az olvasókönyv rövid bevezető szövege és a tanár adja meg pl. egy rövid bevezető előadás és beszélgetés vagy akár egy korabeli újságcikk elolvasása keretében. Ez az első lépés, ahol csak általánosabb információkat kapnak az olvasók. Ezt követi a téma tényleges feldolgozása a könyv feladatai segítségével. A leckében található 1. és 2. feladat az '56-os forradalom mögött húzódó személyes sorsokat tárja fel egy Kanadába emigrált magyar hegedűművész életútjának bemutatásával: míg az 1. feladat faktuális tényekre szorítkozik, a

2 feladat egy korabeli kanadai újságcikk alapján mutatja be az illető sikereit. A feladatok mögött meghúzódó célunk az volt, hogy egy konkrét példa alapján és a feladatok megoldása után az olvasókban összeálljon a személyes sorsok által megjelenített nemzeti történelem és tragédia. A kérdéskörben való további és alaposabb elmélyülést segítik a 3. feladatban található, személyes jellegű kérdések, amelyek révén az olvasók még mélyebben átélhetik a magyar történelemnek e világtörténelmi szempontból is jelentős szeletét. Az olvasók ezenkívül pedig elgondolkodhatnak a kulturális tanulás valós, gyakorlati megvalósulásán, amennyiben képesek beleképzelni magukat a feladatban felvetett kérdések által megjelenített élethelyzetekbe. Ebben a leckében tehát a személyes vonatkozásoktól az egyetemes kérdések felé történő elmozdulás révén valósul meg a kulturális tanulás fokozatos jellege.⁴

3.4. Kulturális termékek, gyakorlatok és nézőpontok

A nemzeti parkok olyan kézzelfogható kulturális termékeket jelenítenek meg, amelyek megismerése révén a természetélmény, a kirándulás és a természeti környezet megbecsülésének és védelmének gyakorlata tudatosul az olvasóban. Az ehhez kapcsolódó, természet- és értékvédő nézőpont szintén fontos, hiszen ennek kapcsán biztosítható az, hogy ezt a kulturális terméket és gyakorlatot másoknak is át tudjuk adni, illetve hogy mindennek készségét tanítani is tudjuk. Ezt a fontos témát jeleníti meg és segíti elő a 22. lecke, amely egy nemzeti parkokról szóló feladatsort tartalmaz. Az 1. feladat egy-egy szöveg segítségével részletesen megismerteti az olvasót három nemzeti parkkal, különös tekintettel azok élővilágára; magyar vonatkozásban pedig a Bükk Nemzeti Park legfontosabb jellemzőit írja le. A 2. feladatban az előző feladat szövegében említett három olyan állatról kell információt gyűjteni, amelyek a nemzeti park területén élnek. Ezután a 3. feladatban néhány kanadai nemzeti parkot soroltunk fel, amelyeket az ott található főbb nevezetességekkel és azok nemzeti parkon belüli pontos helyszínével kell összepárosítani. A 4. feladatban pedig – a 3. feladatban felsorolt parkok közül válogatva – egy kanadai nemzeti parkról szóló ismertető írására kérjük az olvasókat órán megvalósított internetes vagy teljesen önálló, otthoni kutatás alapján. Ezek a feladatok, illetve a mögöttük húzódó módszertani ötletek kiválóan alkalmazhatók magyar nemzeti parkok vonatkozásában is. A tanári kézikönyvben található további javasolt projektfeladatok révén a diákok még alaposabban megismerhetik egy-egy nemzeti park természeti kincseit. Ezenfelül az UNESCO Világörökség magyar természetvédelmi vonatkozásainak kérdései jó tematikus alapot jelenthetnek a magyar természeti értékek megőrzésének feldolgozásához is, például figyelemfelhívó poszter vagy brosúra formájában. Mindezek a feladatok és a hozzájuk kapcsolódó tudásanyag révén a kulturális termékek, gyakorlatok és nézőpontok bemutatása, illetve azok aktív „használata” biztosítható és begyakorolható.

⁴ Az olvasókönyv vonatkozó lapjai a 1. mellékletben találhatóak.

3.5. Kulturális fogékonyság

A kulturális fogékonyság egyik leghangsúlyosabb kérdése véleményünk szerint a spirituális, világnézeti és értékalapú témák iránti nyitottság erősítése, illetve az ezzel összefüggő kritikai szemlélet kialakítása. Erre tesz kísérletet a 9. lecke, amely a vallásokról való aktív gondolkodást, a különféle vallások közt az analógiák és különbségek felfedezését, valamint a vallásokkal szembeni toleranciát hivatott elősegíteni. Az 1. feladat többek között a legnagyobb magyarországi egyházakat mutatja be röviden egy szövegkitöltős feladaton keresztül, kitekintést kínálva más országok felekezeteire is. A 2. feladat mintául szolgálhat a magyar kultúrához köthető, különféle vallási rítusok és szokások leírásához. A 3. feladat pedig három különböző, kevésbé ismert, közép- és kelet-európai eredetű vallási felekezet történeti bemutatása mellett a vallási, illetve felekezeti alapon való üldöztetésre és meghurcolásra is felhívja a figyelmet. A feladatok a háttér-információk mellett a vallás kultúrafüggő természetét is előtérbe állítják, valamint a bemutatott hiteken keresztül általában a vallások iránti tiszteletet, az általuk hordozott értékeket, a bennük rejlő társadalmi összetartó erőt is megjelenítik, illetve mindezekkel szemben az olvasókban rokonszenvet próbálnak ébreszteni. Mindezek segítségével ez a lecke a kulturális fogékonyság készségét fejleszti, jelen esetben a valláshoz kapcsolódva. Ehhez az olvasókönyv kiindulásként minden esetben az olvasó saját kulturális hátterét használja kiindulópontként, hiszen erre alapozva tudja az olvasó legjobban befogadni a vallásokkal kapcsolatos kulturális tartalmakat.

3.6. Kultúrák közötti kommunikációs készség

A kultúrák közötti kommunikációs készség fejlesztésének egyik iskolapéldája a nemzeti szimbólumok tárgyalása. E téma révén bemutatatható, hogy a nemzeti elkötelezettség minden kultúrában másképpen fejeződik ki, és hogy ezek között nem lehet alá- vagy fölérendeltségi viszonyokban gondolkodni. Ezt jeleníti meg az 1. lecke, amely hagyományos kulturális szimbólumokról – mint pl. a nemzeti himnuszokról vagy a zászlóról –, illetve a nemzeti hovatartozást kifejező populáris kulturális szimbólumokról egyaránt szól. A nemzeti himnusz legfontosabb szövegrészletét tartalmazó 1. feladatból a számos önkifejezési forma kapcsán az olvasók leszűrhetik a nemzeti érzés mint viselkedési forma kulturálisan kondicionált voltát, és egyúttal empátiát tanúsíthatnak adott nemzetek iránt. A 2. feladat egy-egy nemzet zászlójának a történetét tárgyalja az ahhoz kapcsolódó legfontosabb történelmi események tükrében igaz/hamis állítások segítségével. A 3. feladatban bemutatott nemzeti állatszimbólum pedig – mint kulturális tárgy – gyakorlati példán keresztül mutatja be a nemzeti szimbolikát, és az olvasók számára példával szolgál más hasonló szimbolikus jellegű állatok leírására. A 4. feladatban található használati tárgyak és jelképek továbbá megmutatják a nemzeti identitás kifejezésének egyéb, populáris, illetve nem hivatalos formáit. A lecke feladatai segítenek a nemzeti identitás és annak különböző aspektusai felfedezésében, valamint azt tudatosítják az olvasóban, hogy ezen identitás megjelenési formái nagyon eltérők és egyediek

lehetnek, ám ettől még mindegyik azonos értékű és elfogadható. Fontos azt is látnunk, hogy a sokféle önkifejezési formából bizonyára talál olyanokat az olvasó, amelyekkel szimpatizálni tud. Így elmondható, hogy ez a lecke a kultúrák közötti empátiás készség kialakulását segíti elő.

3.7. Interkulturalitás

Az interkulturalitás az olvasókönyv egészen végigfutó mozzanat, hiszen minden feladatban a kiindulópontot – kimondva vagy kimondatlanul – az olvasó kulturális ismeretei és háttere jelenti, hiszen erre építve tudjuk befogadni és megérteni az újonnan közölt kulturális tartalmakat. Ezt nagyban segíti az olvasókönyv komparatív kulturális kontextusa is, illetve a benne levő számos olyan feladat, amely az éppen megtanított kulturális tartalom és az olvasó saját kultúrája vagy általa ismert más kultúrák összehasonlítását és az ezen alapuló következtetések leszűrését tűzi ki célul. Erre példa többek között a 3. Ünnepek c. lecke, amelynek 1. és 2. feladata ugyan kanadai ünnepek bemutatásával és leírásával foglalkozik, azonban a 2. feladat végén lévő kérdések már az interkulturalitásra helyezik a hangsúlyt, arra keresvén a választ, hogy német vagy magyar kultúrkörben, illetve az olvasó saját kultúrájában léteznek-e megfelelői az adott kanadai ünnepeknek, illetve hogy vannak-e ezekhez hasonló ünnepek. A 3. feladat a kanadai multikulturalizmusról és az ahhoz kapcsolódó fesztiválokról szól: a kanadai kulturális kontextus sokszínűségével e feladat már önmagában is az interkulturalitás irányába mutat. A feladatban említett kanadai kulturális fesztiválok érdekes helyszínei a Kanadában jelenlevő számos etnikai csoport kultúrája keveredésének, míg a befogadó kultúra rájuk gyakorolt hatása, illetve az etnikai csoportok egymásra gyakorolt hatása is megfigyelhető ezen fesztiválok kapcsán. Így ez a feladat ahhoz a kérdéskörhöz is jó kiindulási alapot adhat, hogy vajon a magyar kultúra milyen egyéb kulturális hatásoknak volt kitéve a történelem során, valamint hogy jelenleg milyen hatások érik (pl. szokások, ételek, zene, divat). Az olvasó először kapcsolódási pontokat keres az adott kultúra és a saját kultúrája között, majd ezek alapján próbálja megérteni a számára ismeretlen kultúra egyes mozzanatait és az azokhoz kapcsolódó ünnepeket, majd visszacsatol a saját kultúrájához: ezzel pedig megvalósítja az interkulturális tanulást.⁵

3.8. Kultúratanítás és a tanár kultúráközvetítő szerepe

Az olvasókönyv teljes anyaga a kultúratanítás fontosságát hangsúlyozza, hiszen komparatív kontextusban egy közvetítőnyelven keresztül ismerteti meg az olvasót különféle kulturális tartalmakkal. Fontos megállapítani, hogy az olvasókönyv neutrális álláspontot képvisel az általa bemutatott kultúrákkal kapcsolatban: egyiket sem emeli ki, hangsúlyozza túl vagy helyezi a többi fölé. A tárgyalt kultúrák egyenrangúságának illetően bemutatása fontos elem, hiszen az olvasóban ez is a kulturális nyitottságot, a kultúrák-

⁵ Az olvasókönyv vonatkozó lapjai a 2. mellékletben találhatóak.

ról alkotott értékítéletek megalapozatlanságát erősíti meg. A tanárnak is ugyanezt a megközelítést kell alkalmaznia, különben az olvasókönyv használata nem lehet sikeres. Az olvasókönyv kulturális tartalmának sikeres és elmélyült átadása érdekében a tanárnak aktív kultúráközvetítő szerepet kell vállalnia, amelynek kapcsán információforrásként el kell tudnia magyarázni a megtanított tartalmak vonatkozásában a kulturális, történelmi stb. hátteret, az olvasók munkáját pedig oly módon kell irányítani, hogy ösztönözze a kultúrabefogadást, a kulturális azonosulást és a kulturális nyitottságot. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a tanárnak megfelelő információkkal kell rendelkeznie az általa tanított kulturális tartalmakról, illetve képesnek kell lennie utánanézni ilyen információknak, valamint azokat érthető formában közölni kell tudnia a hallgatókkal. A megtanított kultúrák tekintetében pedig a tanárnak magának is nyitottnak kell lennie, és a diákokat is erre kell biztatnia. A tanár tehát csak ezen szerepek megfelelő megvalósításával tudja az olvasókönyv anyagát sikerrel oktatni.

3.9. Tartalomközpontú oktatás

Az olvasókönyv egy-egy leckéje egy vagy több kapcsolódó tartalmi elem köré rendeződik. Jelen esetben ezek a tartalmi elemek kulturális tartalmak. Minden egyes leckének van egy főtémája, amely lehet szerzteágazó, vagy amelyhez több kisebb téma is szervezsen kapcsolódhat. Ezek mind olyan tematikus egységet képeznek, amelyek az olvasók vagy a tanár igényei és érdeklődése szerint bővíthetők, szűkíthetők, illetve kiegészíthetők. Erre jó példa a 17. fejezet, amely a televíziózás köré épül. Az 1. feladatban az állami televíziókat – köztük a Magyar Televíziót – bemutató szövegek számos adatot és információt közölnek TV-csatornákról szövegkiegészítő, feleletválasztós és összepárosító feladatok formában. A 2. feladat egy ismert kanadai multikulturális sorozatról ír – modellt adva ezzel magyar sorozatok ismertetéséhez –, míg a 3. feladat tágítja a témát a médiafogyasztási szokások és a népszerű műsorok irányába. Ezek a témák megfelelően alakíthatók, jól szűkíthetők vagy bővíthetők, illetve az olvasók vagy a tanár igényei, elképzelései szerint adaptálhatók függően attól, hogy éppen melyik részlettel kívánnak behatóbban vagy kevésbé behatóan foglalkozni az órákon vagy házi feladatként. Elmondható tehát, hogy az egyes leckék megközelítésükben tartalomközpontúak és hogy a tanárnak kiindulásként anyaggal és inspirációval szolgálnak, azonban felépítésüknek köszönhetően szükségtelenül nem korlátozzák a tanár munkáját.

Az elmélet gyakorlati megvalósításának fent ismertetett elemzése után térjünk át az olvasókönyv felhasználására! A kiadvány könnyebb felhasználását elősegítendő az alábbiakban a tárgyalt kulturális tartalmi egységeket és a hozzájuk tartozó témákat ismertetjük.

4. Az olvasókönyvben feldolgozott kulturális tartalmak

Az olvasókönyv öt nagyobb tematikus egység köré rendezi a benne található összesen 28 leckét. A tematikus egységek olyan kulturális tartalmakat jelenítenek meg, amelyek tág témaköröket ölelnek fel, és amelyek több oldalról körüljárhatók, megközelíthetők. Arra törekedtünk, hogy olyan tematikus egységeket hozzunk létre, amelyek könnyen kapcsolhatók az olvasók saját korábbi kulturális élményeihez, és amelyek jó kiindulási alapul szolgálhatnak az új kulturális ismeretek és elemek befogadásához. Az is célunk volt, hogy modern, a mai élethez kapcsolható, aktuális és más kiadványokban kevésbé feldolgozott témákat válogassunk egybe. Ebből kifolyólag az olvasókönyv a következő tematikus egységeket tartalmazza: kulturális sokféleség, demokrácia és emberi jogok, gazdasági fejlődés és versenyképesség, béke és biztonság, valamint a környezet.

E tematikus egységeket több kisebb, de egymáshoz kapcsolódó témára osztottuk. Olyan témák tartoznak egy-egy tematikus egység alá, amelyek feladatokkal megfelelően illusztrálható és motiváló módon jelenítik meg a tematikus egységek hallgatókkal feldolgozható aspektusait. Ezen aspektusok feldolgozása révén teljesebbé válik a hallgatók előtt egy-egy tematikus egység kulturális sokszínűsége. Ezért is döntöttünk amellett, hogy a tematikus egységbe tartozó egyes témákat az olvasókönyvben külön, de egymást követő leckékben adjuk közre. Ez a megközelítés egyrészt ciklikus tananyag-feldolgozást tesz lehetővé, másrészt pedig a feldolgozás egymásutánisága miatt erősíti az olvasókban az összefüggések keresésének igényét és képességét. Így tehát több lecke segítségével lehet egy-egy tematikus egység kulturális tartalmát elmélyíteni, az azokban tárgyalt kulturális tartalmakat többféle vagy éppen egységesítő megközelítésben tárgyalni. Az olvasókönyvben megjelenő tematikus egységek és az alájuk tartozó leckék a következők:

Kulturális sokféleség

1. Nemzeti jelképek (National Symbols)
2. Híres emberek (Famous People)
3. Ünnepek (Holidays and Festivals)
4. Oktatás (Education)
5. Zene (Music)
6. Sport (Sports)

Demokrácia és emberi jogok

7. Emberi jogok (Human rights)
8. Kisebbségek (Minorities)
9. Vallás (Religion)
10. Híres történelmi személyiségek (Famous Historical Figures)

⁶ A pontosság és a jobb követhetőség kedvéért a leckék címeit az eredeti nyelven, azaz angolul is megadtuk.

Gazdasági fejlődés és versenyképesség

11. Felfedezések (Inventions)
12. Híres márkák (Brands)
13. Édességek (A Sweet Tooth)
14. Világhírű vállalatok (World Famous Companies)
15. Turisztikai látnivalók (Tourist Attractions)
16. Gyógyfürdők (Wellness Spas)
17. Televízió (Television)

Béke és biztonság

18. Az '56-osok (The '56ers)
19. Az afganisztáni szerepvállalás (Engagement in Afghanistan)
20. Terrorizmus (Terrorism)
21. Segítségnyújtás környezeti katasztrófák esetén: Haiti (Disaster Response: Aid for Haiti)

A környezet

22. Híres természetvédelmi területek (Famous Natural Parks)
23. Az állatvilág megóvása (Wildlife Conservation)
24. Veszélyeztetett állatfajok (Endangered Species)
25. Globális felmelegedés (Global Warming)
26. Ökoturizmus (Ecotourism)
27. Tájképfestészet (Landscape Painting)
28. Természetművészet (Environmental Art)

Amint a fenti témákból is látszik, számos emberi tevékenység kulturális aspektusait öleli fel az olvasókönyv, mégpedig olyan modern témákra támaszkodva, amelyek az olvasók saját életéből vett élmények és az őket éppen körülvevő világból származó ingerek (újságcikkek, híradások stb.) feldolgozása révén sokrétűen tárgyalhatók. Ez biztosítja az olvasók számára az éppen aktuális kulturális helyzetbe, életképekbe való betekintést, a tanárnak pedig a tananyag feldolgozásához modern, aktuális tartalmakkal szolgál. Így módon az éppen aktuális témák, hírek, médiaesemények keresése és tárgyalása sem lesz egy másik realitásba való bepillantás, amely szinte független az adott kurzuson használt kurzuskönyv elemeitől, hanem a kiegészítő anyagok egy egységet képeznek majd az olvasókönyv újszerű tartalmi egységeivel. Így véleményünk szerint áthidalható az a kultúratanítás kapcsán gyakran megjelenő szakadék, amely a kurzuskönyv hagyományosabb elemei és témái, valamint az aktuális – szinte percre kész – kiegészítő anyagok között tematikusan feszül.

5. Összegzés

A fent röviden bemutatott kulturális olvasókönyv a felhasznált elméletekre támaszkodva és az angolt mint közvetítőnyelvet használva nagy számú olvasónak elérhető, magyar kultúra tanításához, illetve kultúrák összehasonlításához kínál tanítási anyagot. Bár az olvasókönyv magyar nyelvoktatáshoz adaptáció nélkül nem használható, az angolul értő olvasók számára elérhetővé tesz számos nem klasszikus, magyar, modern kulturális tartalmat. Az olvasókönyvhöz felhasznált elméletek, illetve a könyv anyaga jó alapja lehet bármilyen egyéb jellegű vagy témájú kulturális összehasonlításnak, megfelelő kiindulási pontot jelenthet egyéb, kapcsolódó kulturális témák tárgyalásához, illetve jövőbeni kulturális olvasókönyvekhez is továbbfejleszhető projektként szolgálhat.

18. THE '56ERS

One of the most tragic events of Hungarian history in the 20th century was the uprising of October 23rd, 1956. It was a desperate grasp for freedom, a revolution against the Soviet oppression. But it failed. Many of the Hungarians escaped from the country in the following days and weeks. It was not an easy choice for them, families were separated for a long time and most of them didn't even know where they would find shelter when they left Hungary. From the 200,000 Hungarians who escaped the country, 40,000 found a new home in Canada.

*The '56 memorial plaque in Városliget, Budapest
Photo: Judy Young-Draibe
(President, Canada-Hungary
Educational Foundation)*

Activity 1

Put the sentences in the correct order to find out how violinist Róbert Verebes got to Canada.

- After the revolution was mercilessly suppressed by the Soviets he faced a very hard dilemma.
- He was a member of the Montreal Symphony Orchestra for 40 years.
- When they heard that Canada was still accepting refugees, they changed their plans and went there.
- His family remained in Hungary, but his wife went with him. However, because of the circumstances, they had to leave separately.
- In the end, he decided on leaving the country, which also meant leaving the Quartet.
- They hoped to go to the United States, but many of the Hungarians went there, and the quota for accepting refugees filled up quickly.
- Preparing for a concert, they walked right into the revolt unknowingly.
- One of these people is Róbert Verebes, who was 22 years old in 1956; a young violist with a promising career.
- He was a member of the Bartok Quartet, and they had a live concert scheduled at the Hungarian Radio on October 23rd.
- With many hardships, Róbert found a way to pursue his career as a professional musician.

Activity 2

Read the following excerpt from a Canadian newspaper article which appeared after Hungarian refugee Róbert Verebes's recital. Try to find the correct preposition to go with each gap.

about, about, at, for, for, for, from, from, in, in, in, in,
in, in, of, of, of, of, of, of, on, on, out, to, to, with

One thing was certain ____ the end of Robert Verebes recital yesterday: it was Montreal's gain when this fine violist decided ____ leave Hungary and settle here. Apparently his skill was already known ____ many people ____ this city because there was a larger audience than one usually finds in this afternoon series ____ the auditorium of the YWCA.

Verebes' well-developed musical sense probably deserves first place ____ the list of his attainments. It was obvious that he had thought a great deal ____ everything he played, and yet this celebration did not prevent him ____ showing a good deal ____ heart ____ his performance.

It would be difficult to be casual ____ his technique in commenting ____ the recital. When a violist plays so consistently ____ tune and handles difficult passages ____ such fluency as Verebes did, it's not something to be taken ____ granted. The viola is a more awkward instrument than the violin, and there is more cause to wonder when a violist achieves a degree ____ virtuosity. His tone, too, is sweet, and capable ____ great subtlety, although it is not very full.

A feature ____ Verebes' program which should be pointed ____ is the fact that none ____ these pieces was written expressly ____ the viola.

Only the mysterious encore (which I later learned was a slow movement ____ a Sonata by Dittersdorf) was written exclusively ____ Verebes' instrument. This, however, did not alter the fact that the soloist established the validity ____ each of these works ____ musical terms.

Source: Prints, Andrew. *Bridging the Divide - Canadian and Hungarian Stories of the 1956 Revolution*. Budapest: ontheglobe.com, 2006.

Activity 3

Discuss the following questions with your partner(s).

- Do you have relatives who left Hungary after the revolution? Where did they go?
- What have they told you about their story?
- What would you have done if you had lived at that time? Would you have stayed in Hungary or would you have left for another country? Why?
- Do you know of any other people who had to leave their country for political reasons?
- What other reasons are there for someone to leave their home country behind?
- What do you think the biggest problems are for the newly arrived in a country?

3. HOLIDAYS AND FESTIVALS

Activity 1

Holidays and festivals are a vital part of any nation's culture. Each anagram has the name of a Canadian holiday or festival. Can you decipher them?

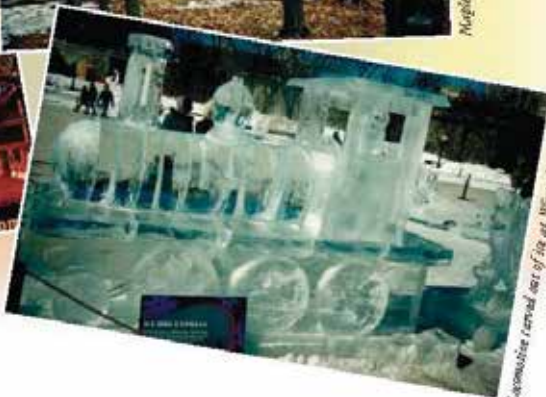
1. HLLNWAEEO
2. DLNRTWEEIU
3. LMPAE GRSAU GKMNAI
4. CGLRYAA DMPSTAE
5. GGHKNSTVAII
6. CDNAAA DYA

7. TS JNAE BPSTTAI DYA
8. BCNRAAAI
9. CLMSAIU DREI
10. BCMNRRRAEE DYA
11. LMNRTAEO JZZA FLSTVAI
12. CRTVAIIO DYA

Calgary Stampede flyer

Maple sugar making - collecting the sap

Locomotive arrival out of the at Wosterzede

Activity 2

Read the short descriptions, and match them with a holiday or festival from Activity 1.

<p>This carnival takes place in Toronto in celebration of the Caribbean community. Among the highlights is the Parade: thousands of brilliantly costumed masqueraders and dozens of trucks carrying live soca, calypso, steel pan, reggae and salsa artists party on the 1.5 km parade route. The first such carnival took place in 1967.</p>	<p>Each Canadian city has its own winter festival. This festival takes place in Ottawa, the national capital region. Ice and snow carvers make beautiful sculptures which are exhibited until they melt. Figure skaters perform a show on the ice of Rideau Canal, a 7.5 km long skating rink, which people can also use to skate to work!</p>
<p>It is a world-famous military show performed with 32 horses and riders, which was first produced in Regina in 1887. The red coats and graceful horses of the RCMP are internationally recognized as a Canadian symbol of pride and justice. Originally formed in 1873 to preserve peace on the Canadian frontier, today they are Canada's federal police force.</p>	<p>A sweet celebration of freshly made syrup spread on pancakes which takes place in March. People get together for a taste of new syrup at <i>cabanes au sucre</i>. Boiling sap is an ancient trade also practised by First Nations people. 300 litres of sap will give you 8 litres of syrup. The higher the heat of the stove, the darker the syrup will get.</p>
<p>This is a day to commemorate the sacrifice of veterans and civilians in World War I, World War II, and other wars. It is observed on November 11 to recall the end of World War I on that date in 1918. At 11:11 the country falls in silence for two minutes, one representing each world war.</p>	<p>A 10-day festival, agricultural exhibition and rodeo. It features a rodeo competition, a midway, stage shows, concerts, agricultural competitions, chuckwagon races, First Nations exhibitions, and pancake breakfasts around the city.</p>
<p>In 1977, Alain Sinaud teamed up with André Ménard and Denys McCann to form an agency named Spectra Scene with the idea of creating a summer festival that would bring a number of artists together. The first festival was held in 1980. Since then, the event has hosted distinguished guests such as Ray Charles, Vic Vogel, Chick Corea and Gary Burton, and it has become known worldwide.</p>	<p>Children look forward to trick-or-treating on October 31st, when they dress up in costumes and ring the doorbell for candy and chocolate bars. Teenagers and adults may hold fancy dress parties on this occasion. This holiday is observed in other English-speaking countries, too.</p>
<p>This holiday is also celebrated in the United States. In Canada, it is celebrated on the second Monday in October. On this occasion, families get together to have a big dinner, which traditionally consists of turkey, cranberry sauce, steamed vegetables, corn bread and pumpkin pie.</p>	<p>It became a national holiday in 1901. It is celebrated on May 24th, or on the Monday before this date. This holiday is connected to a queen of England. Canada is not the only country where this holiday is observed. It is also related to the beginning of the spring. Some people may re-open their cottages on this occasion, if the weather is nice. Young people get together to party.</p>
<p>The July 1 holiday was established in 1879, under the name Dominion Day. Each year 300 new Canadians take a public oath of citizenship on Parliament Hill during the celebrations. There are Canadian flags everywhere. Some people paint a maple leaf on their face.</p>	<p>This holiday is a public holiday only in a single Canadian province: Québec. Québécois celebrate their patron saint, Saint John the Baptist. They march on the street with blue and white fleurs-de-lis flags and sing folk songs. In the evening there are concerts and people go to pubs to sing popular songs.</p>
<p>Do these holidays and festivals have their German or Hungarian equivalents? How are these equivalents celebrated? Do you know of any unique German or Hungarian festivals? What other Canadian holidays or festivals have you heard of, apart from the above mentioned ones?</p>	

*Canadian–German–Hungarian Cultural Reader***Activity 3**

Canada has many multicultural festivals, where you can learn about the customs, traditional dishes, dances or music of different ethnic groups. Where are the following multicultural festivals located? What ethnic group(s) do they feature? What activities do they offer?

1. Caravan
2. Carousel of Nations
3. Carnival of Cultures
4. Tulip Festival
5. Carabram
6. Kitchener-Waterloo Multicultural Festival
7. Kitchener-Waterloo Oktoberfest
8. Brantford Six Nations Indian Pageant
9. The Fête acadienne
10. Festival of Tartans
11. Folklorama
12. Mosaic
13. Heritage Days
14. The National Ukrainian Festival

Irodalom

- Berrell, Michael and Gloet, Marianne. 1999. *Reflections on the cultural dimensions of educational administration*. *Journal of Educational Administration and Foundations* 13.2: 10–32.
- Brown, Monica R. 2007. Educating all students: *Creating culturally responsive teachers, classrooms, and schools*. *Intervention in School and Clinic* 43.1: 57–62.
- Byram, Michael and Morgan, Carol. 1994. *Teaching and Learning Language and Culture*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Gay, Geneva. 2002. *Preparing for culturally responsive teaching*. *Journal of Teacher Education* 53.2: 106–16.
- Gochenour, Theodore and Janeway, Anne. 1993. Seven Concepts in Cross-Cultural Interaction: A Training Design. In: Gochenour, Theodore: *Beyond Experience*. Yarmouth: Intercultural Press, ME. 1–9.
- Grabbe, William and Stoller, Fridericka L. 1997. Content-based instruction: Research foundations. In: Snow, Marguerite A. and Brinton, Donna M. (eds.) *The Content-based Classroom: Perspectives on Integrating Language and Content*. New York: Adison Wesley Longman Publishing Company. 5–21.
- Hinkel, Eli. 2000. *Culture in Second Language Teaching and Learning*. London: Cambridge University Press.
- Jenkins, Jennifer. 2007. *English as a Lingua Franca: Attitude and Identity*. Oxford: Oxford University Press.
- McKay, Sandra L. 2002. *Teaching English as an International Language*. Oxford: Oxford University Press.
- Moran, Patrick R. 2001. *Teaching Culture: Perspectives in Practise*. Boston: Heinle and Heinle.
- Prodromou, Luke. What culture? Which culture? Cross-cultural factors in language learning. *ELT Journal* 46.1: 39–50.
- Seelye, Ned H. 1984. *Teaching Culture*. Lincolnwood, IL.: National Textbook Company.